

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män och av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män och lagen om jämställdhetsombudsmannen ändras. Till de befogenheter för jämställdhetsombudsmannen som anges i jämställdhetslagen fogas en möjlighet att vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning mellan parterna i ärenden som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen. Det föreslås att parterna i en förlikning får ansöka gemensamt om fastställelse av förlikningen hos diskriminerings- och jämställdhetsnämnden. Med samtycke av parterna ska jämställdhetsombudsmannen få göra en sådan ansökan. Nämnden ska kunna fastställa uppnådd förlikning.

Syftet med propositionen är att öka det rättsliga skyddet för den som upplevt diskriminering på grund av kön genom att stärka rättsmedlen med låg tröskel enligt jämställdhetslagen. Samtidigt förenhetligas jämställdhetslagens och diskrimineringslagens rättsmedel.

Till jämställdhetsombudsmannens uppgifter enligt lagen om jämställdhetsombudsmannen fogas främjande av förlikning.

Lagarna avses träda i kraft den 1 november 2016.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
1.1 Lagstiftning och praxis.....	3
Grundlagen	3
Diskrimineringslagen	3
Praktiska erfarenheter.....	3
Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	4
1.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU.....	4
Förenta nationerna (FN)	4
Europarådet (ER).....	4
Europeiska unionen (EU)	4
De nordiska länderna och andra jämförelseländer	5
1.3 Bedömning av nuläget	6
2 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	6
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	7
3.1 Ekonomiska konsekvenser.....	7
3.2 Konsekvenser för myndigheterna	7
3.3 Samhälleliga konsekvenser och könskonsekvenser	7
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	7
DETALJMOTIVERING	9
1 LAGFÖRSLAG	9
1.1 Lag om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män	9
1.2 Lag om ändring av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen	10
2 IKRAFTTRÄDANDE	10
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	10
LAGFÖRSLAG	12
1 Lag om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män.....	12
2. Lag om ändring av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen	14
BILAGA	15
PARALLELLTEXTER	15
1. Lag om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män.....	15
2. Lag om ändring av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen	17

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Lagstiftning och praxis

Grundlagen

Enligt 6 § 1 mom. i Finlands grundlag (731/1999) är alla lika inför lagen. Den allmänna jämlikhetsbestämmelsen kompletteras av diskrimineringsförbudet enligt 6 § 2 mom. i grundlagen. Enligt den får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Grundlagens 21 § gäller rättsskydd. Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. I paragrafens 2 mom. sägs det att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska tryggas genom lag.

I 22 § i grundlagen föreskrivs om tryggheten av de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt paragrafen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen (1325/2014) innehåller bestämmelser om förlikning. Enligt 19 § 1 mom. 4 punkten i diskrimineringslagen kan diskrimineringsombudsmannen inom tillämpningsområdet för diskrimineringslagen vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller efterlevnaden av den lagen.

Enligt 21 § 1 mom. i samma lag får förlikningsparterna tillsammans eller, med parternas samtycke, diskrimineringsombudsmannen hos diskriminerings- och jämställdhetsnämnden ansöka om fastställelse av förlikning i ärenden som gäller överträdelse av förbudet mot diskriminering eller förbudet mot repressalier.

Enligt 20 § 1 mom. i diskrimineringslagen fastställer diskriminerings- och jämställdhetsnämnden förlikning mellan parterna i ärenden som gäller diskriminering eller repressalier, om inte förlikningen strider mot lag, är uppenbart oskälig eller kränker en utomstående rätt. En förlikning som har fastställts av nämnden får verkställas så som en lagakraftvunnen dom.

När det gäller diskriminering på grund av etniskt ursprung ingick förlikningsförfarandet redan i 12 och 13 § i lagen om likabehandling (21/2004) som trädde i kraft den 1 februari 2004.

Praktiska erfarenheter

Enligt diskrimineringsombudsmannen är förlikningsförfarandet ett viktigt rättsmedel med låg tröskel, och ombudsmannens erfarenheter av förfarandet är goda. År 2015 deltog diskrimineringsombudsmannen i omkring 15 fall med förlikningsförfarande. Man har kunnat sträva efter förlikning på många sätt. I en del av fallen uppnådde parterna förlikning själva efter det att ombudsmannen tagit initiativ till förlikning och i en del av fallen uppnåddes en skriftlig över-

enskommelse om förlikning efter en längre process och aktiva åtgärder från ombudsmannens sida. Ombudsmannen har t.ex. klargjort vilka frågor parterna är av olika åsikt om och vilka olika alternativ det finns till en överenskommelse om förlikning. Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, som inrättades den 1 januari 2015, har tills vidare inte fastställt några förlikningar.

Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

I lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986), nedan jämställdhetslagen, och lagen om jämställdhetsombudsmannen (1328/2014) föreskrivs inte om något förlikningsförfarande. Jämställdhetsombudsmannen har således ingen lagstadgad befogenhet att främja en förlikning mellan parterna i ärenden som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen och diskriminerings- och jämställdhetsnämnden har inte behörighet att fastställa en sådan förlikning.

1.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

Förenta nationerna (FN)

Artikel 2 c i FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (Cedaw-konventionen) förpliktar konventionsstaterna att skapa rättsligt skydd för kvinnors rättigheter på samma grunder som för män och att genom behöriga nationella domstolar och andra offentliga institutioner säkerställa ett effektivt skydd för kvinnor mot varje diskriminerande handling.

Cedaw-kommittén, som övervakar genomförandet av konventionen, har uppmärksammat sådana problem som särskilt drabbar kvinnor när det gäller det rättsliga skyddet. Enligt kommittén utgör komplicerade rättsmedel ofta ett hinder för det rättsliga skyddet. Kommittén har även den 23 juli 2015 utfärdat allmänna rekommendationer om rättsligt skydd för kvinnor (Cedaw/C/GC/33). Syftet med dessa är bl.a. att främja genomförandet av den faktiska jämlikhet som gäller rättsligt skydd.

Europarådet (ER)

Enligt artikel 6 i europeiska människorättskonventionen ska var och en, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en anklagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig rättegång inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag.

Europakommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) har i sin rekommendation nr 2 konstaterat att det till uppgifterna och befogenheterna för organ för bekämpande av rasism på nationell nivå bl.a. ska höra att främja förlikning mellan parterna antingen vid ett frivilligt förlikningsförfarande eller på ett sådant sätt att förfarandet leder till bindande och verkställbara beslut.

Europeiska unionen (EU)

Enligt artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2000/C 364/01) har var och en rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång. Enligt Europeiska unionens domstols fasta rättspraxis får de processuella regler som gäller för talan vilka syftar till att säkerställa skyddet för enskildas rättigheter enligt unionsrätten varken vara mindre förmånliga än dem som avser liknande talan som grundar sig på nationell rätt (likvärdighetsprincipen) eller göra det i praktiken omöjligt eller orimligt svårt att

utöva rättigheter som följer av unionsrätten. Det bör finnas en faktisk möjlighet till rättsligt skydd. (Bland annat dom DEB, C-279/09, EU:C:2010:811, punkterna 28 och 29).

I rådets direktiv 2004/113/EG om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster, Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/54/EG om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet (omarbetning) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/41/EU om tillämpning av principen om likabehandling av kvinnor och män som är egenföretagare och om upphävande av rådets direktiv 86/613/EEG finns en artikel om tillvaratagande av rättigheter, i vilken det uttryckligen hänvisas till förlikningsförfarande. I dessa direktiv uppmanas medlemsstaterna att säkerställa tillgången till rättsliga förfaranden som är avsedda för fullgörandet av skyldigheterna enligt direktivet, inbegripet sådana förlikningsförfaranden som medlemsstaterna anser vara befogade, när det finns misstanke om diskriminering.

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter publicerade 2012 en undersökning av tillgången till rättslig prövning i diskrimineringsfrågor i de europeiska länderna, inbegripet Finland. (Access to justice in cases of discrimination in the EU. Steps for further equality. FRA 2012). Ett av resultaten och en av rekommendationerna från undersökningen var att mekanismer utanför domstol ska utnyttjas i större utsträckning, eftersom de traditionella rättsmedlen kan kompletteras både förmånligt och effektivt med hjälp av rättsmedel med låg tröskel.

I en undersökning som 2011 gjordes på uppdrag av Europeiska kommissionen om tillgången till rättslig prövning i diskrimineringsfrågor som gäller jämställdhet mellan könen (Comparative study on access to justice in gender equality and anti-discrimination law) ansågs en utdragen rättsprocess samt rättegångskostnaderna vara de faktorer som utgör ett hinder för rättsligt skydd. Enligt rapporten har många länder infört alternativa metoder för tvistlösning för att förbättra situationen, t.ex. en möjlighet till förlikningsförfarande under ledning av jämställdhetsmyndigheten.

De nordiska länderna och andra jämförelseländer

I Sverige kan diskrimineringsombudsmannen främja förlikning mellan parterna. Enligt 4 kap. 1 § i diskrimineringslagen (2008:567) ska ombudsmannen i första hand försöka få dem som omfattas av lagen att frivilligt följa den. Enligt 2 § i lagen om DO (2008:568) ska diskrimineringsombudsmannen genom råd och på annat sätt medverka till att den som utsatts för diskriminering kan ta till vara sina rättigheter. Ombudsmannen främjar förlikning endast om den som upplevt diskriminering så önskar. En ersättning i pengar hör ofta samman med en förlikning.

Norsk lagstiftning innehåller inte några bestämmelser om förlikningsförfarande när det gäller diskriminering. Diskrimineringsombudet ska dock sträva efter att parterna frivilligt rättar till sitt förfarande efter ett utlåtande av ombudet, och i praktiken gör parterna ofta upp i godo utifrån ombudets utlåtande. I Danmark kan parterna förlikas i en nämnd som behandlar diskrimineringsfrågor.

I Förenade kungariket finns ombudsmannalikhande organ vars specialområde är förlikning i diskrimineringsfrågor. Även i Tyskland och Holland är förlikning utanför domstol en central del av det rättsliga skyddet i diskrimineringsfrågor.

I de jämförelseländer som tillämpar förlikning anses den i huvudsak vara en bra möjlighet att sänka tröskeln för dem som upplevt diskriminering att få sitt ärende behandlat. Förlikning an-

ses vara ett verktyg som fungerar bättre än ett domstolsförfarande t.ex. när anställningsförhållandet fortgår trots diskrimineringsstvist. Även ombudsmannens urval av verktyg anses bli bättre på ett kostnadseffektivt sätt.

1.3 Bedömning av nuläget

Jämställdhetslagstiftningen innehåller inte några bestämmelser om förlikningsförfarande när det gäller diskriminering. Ett ärende som varit anhängigt hos jämställdhetsombudsmannen har dock ibland nått en lösning i diskussioner som förts tillsammans med parterna. Den som har blivit föremål för diskriminering kan på basis av jämställdhetslagen kräva ersättning för diskriminering endast genom att väcka talan som gäller ett diskrimineringsärende och genom att kräva gottgörelse i tingsrätten. Gottgörelsen är uttryckligen ersättning för de olägenheter som diskrimineringen orsakat, och utöver detta kan t.ex. skadestånd krävas. En utdragen rättegång, vars resultat är osäkert och som ofta är förknippad med en betydande risk för rättegångskostnader, kan dock vara ett oproportionerligt tungt sätt för en individ att få rättsligt skydd.

I diskrimineringslagstiftningen finns bestämmelser om förlikning, vilket försätter diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen och jämställdhetslagen i olika ställning när det gäller tillgången till rättsligt skydd. Även diskrimineringsombudsmannens och jämställdhetsombudsmannens samt å andra sidan diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter som gäller diskriminering är olika beroende på huruvida ärendet omfattas av tillämpningsområdet för diskrimineringslagen eller jämställdhetslagen. I diskrimineringsombudsmannens praxis betraktas förlikningsförfarande som ett nyttigt och nödvändigt rättsmedel med låg tröskel.

Rätten till rättegång, som tryggas i internationella konventioner om de mänskliga rättigheterna, EU-rätten och grundlagen, tillgodoses genom jämställdhetslagen så att den som misstänker diskriminering har rätt att föra ett ärende som gäller brott mot jämställdhetslagen till en domstol. Frågorna om tillgången till rättslig prövning sträcker sig dock över ett område som är större än den offentliga domstolsprocessen. Betydelsen av rättsmedel med låg tröskel ser ur de internationella konventionernas och EU-rättens synvinkel ut att framhåvas i diskrimineringsfrågor.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att förbättra det rättsliga skyddet för den som upplevt diskriminering på grund av kön genom att stärka rättsmedlen med låg tröskel enligt jämställdhetslagen på ett sådant sätt att förlikning är möjlig även i jämställdhetsfrågor. Bestämmelser om förlikning främjar tillgången till rättsligt skydd när det gäller diskriminering och förenhetligar rättsmedlen i jämställdhetslagen och diskrimineringslagen. Samtidigt bemöter man de observationer som FN, Europarådet och EU gjort och som gäller den faktiska tillgången till rättslig prövning i fråga om diskriminering.

Till de befogenheter för jämställdhetsombudsmannen som anges i jämställdhetslagen fogas en möjlighet att vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning mellan parterna i ärenden som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen. Målet är en uppgörelse i godo. Vid förlikning kan man göra upp i godo och komma överens om t.ex. en ersättning i pengar. Det föreslås att förlikningsparterna tillsammans eller, med parternas samtycke, jämställdhetsombudsmannen hos diskriminerings- och jämställdhetsnämnden får ansöka om fastställelse av förlikning, och nämnden fastställer uppnådd förlikning. En förlikning som har fastställts av nämnden ska kunna verkställas så som en lagakraftvunnen dom.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

Det uppskattas att propositionen inte har några betydande ekonomiska konsekvenser.

3.2 Konsekvenser för myndigheterna

Jämställdhetsombudsmannens samt diskriminerings- och jämställdhetsnämndens arbete bedöms öka i viss utsträckning. Diskrimineringsombudsmannen deltog 2015 i omkring 15 fall med förlikningsförfarande som gäller diskrimineringslagen. Vad beträffar jämställdhetslagen bedöms förlikningsförfarande tillämpas i samma utsträckning. Å andra sidan bedöms antalet diskrimineringsrättegångar och det myndighetsarbete som gäller dem minska i motsvarande utsträckning.

3.3 Samhälleliga konsekvenser och könskonsekvenser

Förslaget förenhetligar de rättsmedel som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen och diskrimineringslagen och stärker på detta sätt jämlikheten i samhället. Genom att förslaget stärker rättsmedlen enligt jämställdhetslagen förbättrar det jämställdheten mellan könen.

4 Beredningen av propositionen

Grundlagsutskottet fäste i sitt utlåtande GrUU 31/2014 rd, som gäller diskrimineringslagen och vissa lagar som har samband med den, vikt vid att jämställdhetsombudsmannen inte har samma befogenheter att vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning som de som föreslagits för diskrimineringsombudsmannen.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet ansåg i sitt betänkande AjUB 11/2014 rd, som gäller diskrimineringslagen och vissa lagar som har samband med den, att det är ytterst viktigt att jämställdhetsombudsmannen har samma möjlighet till förlikningsförfarande som diskrimineringsombudsmannen. Utskottet påskyndade med hänvisning till sina tidigare ställningstaganden (AjUB 3/2005 rd och AjUU 6/2010 rd) beredningen av reformen av förlikning.

Ärendet har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med justitieministeriet. Under beredningen har man som sakkunniga hört jämställdhetsombudsmannen, diskrimineringsombudsmannen, diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, Kommunförbundet och arbetsmarknadsorganisationerna.

Utlåtande om regeringens proposition begärdes av 20 remissinstanser, av vilka tre inte svarade. Utlåtanden lämnades av justitieministeriet, Kommunförbundet, jämställdhetsombudsmannen, delegationen för jämställdhetsärenden, diskrimineringsombudsmannen, diskriminerings- och jämställdhetsnämnden, Akava rf, Finlands Näringsliv, Kyrkans arbetsmarknadsverk, Kommunala arbetsmarknadsverket, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, Statens arbetsmarknadsverk, Mansorganisationernas centralförbund, Naisjärjestöjen Keskusliitto — Kvinnoorganisationernas Centralförbund ry och Naisjärjestöt Yhteistyössä — Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS ry.

Största delen av remissinstanserna stödde propositionen eller ansåg att den är behövlig. Ingen av remissinstanserna motsatte sig propositionen. Förlikningsförfarandet ansågs allmänt stärka rättsskyddet i fråga om diskriminering på grund av kön och förbättra jämställdheten mellan könen. Det ansågs viktigt att förlikningsförfarandet kan tillämpas också i ärenden som gäller diskriminering som avses i jämställdhetslagen, såsom i diskrimineringslagen. Det ansågs

också bra att det kompletterande rättsmedlet med enkel tillgång är förmånligt och tillgängligt. I flera utlåtanden tog man fasta på tryggandet av jämställdhetsombudsmannens resurser.

I vissa utlåtanden förutsattes att skattefrihet för gottgörelse tas in i skattelagstiftningen och att den skattemässiga behandlingen av gottgörelse utreds. Enligt vissa utlåtanden borde inledandet av förlikningsförfarandet automatiskt avbryta tiden för väckande av talan om gottgörelse. I ett utlåtande framfördes önskemål om att man i propositionen i högre grad skulle betona förlikningsmannens opartiskhet och utredningsskyldighet gentemot parterna. Motiveringen till förslaget har i detta avseende ansetts vara tillräcklig.

Av vissa utlåtanden framgår att det har rått oklarhet om huruvida propositionen inverkar på omfattningen av jämställdhetsombudsmannens behörighet i sak. Avsikten med propositionen är på intet sätt att utöka eller inskränka omfattningen av de ärenden som jämställdhetsombudsmannen ska övervaka. Propositionen har i detta avseende gjorts tydligare genom att de punkter som skapat oklarhet har strukits.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

19 §. *Lämnande av anvisningar och råd samt främjande av förlikning.* Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. om jämställdhetsombudsmannens möjligheter att vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen. Paragrafens rubrik ändras på motsvarande sätt genom att ett omnämnande av främjande av förlikning läggs till. En bestämmelse om motsvarande rätt för diskrimineringsombudsmannen finns i 19 § 1 mom. 4 punkten i diskrimineringslagen.

Förlikning ska kunna tillämpas i tvister som gäller jämställdhetslagens förbud mot diskriminering och målet med förlikningen är att få parterna att nedlägga tvisten. Vilken som helst av de tvistande parterna, båda parterna eller jämställdhetsombudsmannen kan ta initiativ till förlikning. För att en förlikning ska åstadkommas krävs det i praktiken att båda parterna samtycker till medlingen och är beredda att förhandla.

Man kan försöka uppnå förlikning på många olika sätt. Jämställdhetsombudsmannen kunde till exempel ordna förlikningsmöten med parterna. Ombudsmannen ska vara skyldig att informera parterna bland annat om förlikningsförfarandets karaktär samt förlikningens betydelse och förfarandet för en eventuell fastställelse av förlikningen samt tiden för väckande av talan. Ombudsmannen ska opartiskt och med respekt för alla parter hjälpa parterna att sinsemellan finna lösningar som tillfredsställer dem också i fråga om en eventuell ersättning i pengar. Ombudsmannen ska också, med hänsyn till parternas åsikter, ärendets art och övriga omständigheter, förelägga dem som saken gäller sitt förslag till en uppgörelse i godo. Man bör försöka uppnå förlikning i tillräckligt god tid innan tiden för väckande av talan om gottgörelse löper ut.

En förlikning som åstadkommits mellan parterna kan leda till att det inte längre behövs några andra rättsmedel. Om det mellan parterna nås överenskommelse bara i vissa frågor, ska ärendet i övrigt kunna föras till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden eller till domstol. Förlikningen ska beaktas när storleken på den gottgörelse som eventuellt döms ut bestäms.

20 §. *Överlämnande av ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden.* Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 3 mom., enligt vilket förlikningsparterna tillsammans eller, med parternas samtycke, jämställdhetsombudsmannen får ansöka om fastställelse av förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen hos diskriminerings- och jämställdhetsnämnden.

Bestämmelsen motsvarar regleringen i 21 § 1 mom. i diskrimineringslagen. Bestämmelser om förfarandet för inledande av ärenden finns i 10 § i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/2014).

21 §. *Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter med anledning av ett lagstridigt förfarande.* Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 5 mom. Enligt det ska diskriminerings- och jämställdhetsnämnden fastställa förlikning mellan parterna i ett ärende som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen, om inte förlikningen strider mot lag, är uppenbart oskäligen eller kränker en utomstående rätt. En förlikning som har fastställts av nämnden ska verkställas så som en lagakraftvunnen dom. Bestämmelsen motsvarar regleringen i 20 § 1 mom. i diskrimineringslagen.

Det ärende som är föremål för förlikning ska vara tillräckligt noggrant avgränsat och förlikningsvillkoren ska vara klart formulerade. Nämnden får inte fastställa en förlikning som är lagstridig eller uppenbart oskälig. Som lagstridig betraktas till exempel en förlikning där parterna har kommit överens om att mot ersättning fortsätta det diskriminerande förfarandet. Föremålet för tvisten, innehållet i förlikningen, parternas ställning och de rådande förhållandena i ärendet är exempel på faktorer som är av betydelse för bedömningen av om en förlikning är skälig. En förlikning får inte heller fastställas om den kränker en utomståendes rätt. Förlikningen är bindande endast för dess parter.

En förlikning som har fastställts av nämnden ska verkställas så som en lagakraftvunnen dom. På verkställigheten av en fastställd förlikning tillämpas bestämmelserna i utsökningsbalken (705/2007).

1.2 Lag om ändring av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen

2 §. Jämställdhetsombudsmannens uppgifter. Det föreslås att till paragrafen fogas en ny 5 punkt om jämställdhetsombudsmannens möjligheter att vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen. Motsvarande rätt har diskrimineringsombudsmannen enligt 19 § i diskrimineringslagen. Om förlikningsförfarandet ska föreskrivas i jämställdhetslagen.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 november 2016.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

De föreslagna bestämmelserna har framför allt samband med skyddet för likabehandling i grundlagens 6 §. Genom den allmänna jämlikhetsklausulen i grundlagens 6 § 1 mom. uttrycks huvudprincipen i fråga om jämlikhet och jämställdhet. Där ingår bl.a. ett krav på likabehandling i likartade fall. Den allmänna jämlikhetsklausulen riktas också till lagstiftaren. Vissa personer eller persongrupper får inte genom lag godtyckligt ges en gynnsammare eller ogynnsammare ställning än andra personer eller persongrupper. Jämlikhetsaspekterna har betydelse bl.a. när medborgare beviljas rättigheter genom lag. Förbudet mot diskriminering i grundlagens 6 § 2 mom. innehåller å sin sida en förteckning över vissa förbjudna grunder för diskriminering, inklusive kön.

Ett av syftena med de bestämmelser som nu föreslås är att parterna i fall där diskriminering enligt jämställdhetslagen misstänks ska ha möjlighet till ett förlikningsförfarande på det sätt som nämns i propositionen, såsom i diskrimineringslagen. I detta avseende förenhetligar förslaget rättsmedlen när det gäller diskriminering som avses i diskrimineringslagen och i jämställdhetslagen (GrUU 10/2003 rd, s. 2).

Genom att ett förlikningsförfarande möjliggörs i jämställdhetslagen stärks rättsmedlen med låg tröskel och därmed främjas tillgången till rättsligt skydd i ärenden som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen. Förlikningsförfarandet är enligt förslaget frivilligt och baserar sig på parternas samtycke. Avsikten är inte att begränsa användningen av befintliga rättsmedel enligt jämställdhetslagen.

I grundlagens 22 § framhävs strävan efter att materiellt trygga de grundläggande fri- och rättigheterna vid sidan om det formella skydd som gäller procedurkraven. Det materiella trygandet av rättigheterna kan anses avse de faktiska möjligheterna att utöva de grundläggande fri- och rättigheterna. Möjligheten till ett förlikningsförfarande i jämställdhetslagen är en ny

RP 98/2016 rd

form av enkel tillgång till rättsmedel. Förhoppningen är att förlikningsförfarandet ska förbättra de faktiska möjligheterna till rättsskydd i diskrimineringsfall. Även EU-domstolen har fäst uppmärksamhet vid den faktiska möjligheten till rättsskydd (se s. 5).

Regeringen anser att de lagförslag som ingår i propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) rubriken för 19 § samt 20 §, sådana de lyder i lag 1329/2014, och
fogas till 19 §, sådan den lyder i lag 1329/2014, ett nytt 4 mom. samt till 21 §, sådan den lyder i lag 1329/2014, ett nytt 5 mom. som följer:

19 §

Lämnande av anvisningar och råd samt främjande av förlikning

Jämställdhetsombudsmannen kan vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt denna lag.

20 §

Överlämnande av ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden

Jämställdhetsombudsmannen eller en arbetsmarknadscentralorganisation kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot bestämmelserna i 7, 8, 8 a—8 e eller 14 § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 §.

Jämställdhetsombudsmannen kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot 5 a eller 6 a § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 § 4 mom.

Parterna i en förlikning som uppnåtts i ett ärende som gäller diskriminering får gemensamt hos diskriminerings- och jämställdhetsnämnden ansöka om fastställelse av förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt denna lag. Med samtycke av parterna får jämställdhetsombudsmannen göra en sådan ansökan.

Ärenden som gäller republikens presidents, statsrådets allmänna sammanträdes, domstolar- eller andra rättsskipningsorgans, justitiekanslern i statsrådets eller riksdagens justitieombudsmans verksamhet kan dock inte föras till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden. Ärenden som gäller riksdagen kan föras till nämnden endast om det är fråga om riksdagens eller ett av dess organs verksamhet som myndighet eller arbetsgivare.

Bestämmelser om behandlingen av ärenden i diskriminerings- och jämställdhetsnämnden finns i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/2014).

21 §

*Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter med anledning av ett lagstridigt
förfarande*

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden fastställer förlikning mellan parterna i ett ärende som gäller diskriminering enligt denna lag, om inte förlikningen strider mot lag, är uppenbart oskäligen eller kränker en utomståendes rätt. En förlikning som har fastställts av nämnden får verkställas så som en lagakraftvunnen dom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen (1328/2014) en ny 5 punkt som följer:

2 §

Jämställdhetsombudsmannens uppgifter

Jämställdhetsombudsmannen ska

5) vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Helsingfors den 9 juni 2016

Statsminister

Juha Sipilä

Familje- och omsorgsminister Juha Rehula

1.

Lag

om ändring av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) rubriken för 19 § samt 20 §, sådana de lyder i lag 1329/2014, och
fogas till 19 §, sådan den lyder i lag 1329/2014, ett nytt 4 mom. samt till 21 §, sådan den lyder i lag 1329/2014, ett nytt 5 mom. som följer:

Gällande lydelse

19 §

Lämnande av anvisningar och råd

Föreslagen lydelse

19 §

*Lämnande av anvisningar och råd samt
främjande av förlikning*

Jämställdhetsombudsmannen kan vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt denna lag.

20 §

Överlämnande av ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden

Jämställdhetsombudsmannen eller en arbetsmarknadscentralorganisation kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot bestämmelserna i 7, 8, 8 a—8 e eller 14 § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 §.

Jämställdhetsombudsmannen kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot 5 a eller 6 a § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 § 4 mom.

20 §

Överlämnande av ärenden till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden

Jämställdhetsombudsmannen eller en arbetsmarknadscentralorganisation kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot bestämmelserna i 7, 8, 8 a—8 e eller 14 § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 §.

Jämställdhetsombudsmannen kan föra ett ärende som gäller ett förfarande som strider mot 5 a eller 6 a § till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden för åtgärder enligt 21 § 4 mom.

Parterna i en förlikning som uppnåtts i ett ärende som gäller diskriminering får gemen-

Gällande lydelse

Ärenden som gäller republikens presidents, statsrådets allmänna sammanträdes, domstolarnas eller andra rättskipningsorgans, justitiekanslern i statsrådets eller riksdagens justitieombudsmans verksamhet kan dock inte föras till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden. Ärenden som gäller riksdagen kan föras till nämnden endast om det är fråga om riksdagens eller ett av dess organs verksamhet som myndighet eller arbetsgivare.

Bestämmelser om behandlingen av ärenden i diskriminerings- och jämställdhetsnämnden finns i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/2014).

21 §

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter med anledning av ett lagstridigt förfarande

Föreslagen lydelse

samt hos diskriminerings- och jämställdhetsnämnden ansöka om fastställelse av förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt denna lag. Med samtycke av parterna får jämställdhetsombudsmannen göra en sådan ansökan.

Ärenden som gäller republikens presidents, statsrådets allmänna sammanträdes, domstolarnas eller andra rättskipningsorgans, justitiekanslern i statsrådets eller riksdagens justitieombudsmans verksamhet kan dock inte föras till diskriminerings- och jämställdhetsnämnden. Ärenden som gäller riksdagen kan föras till nämnden endast om det är fråga om riksdagens eller ett av dess organs verksamhet som myndighet eller arbetsgivare.

Bestämmelser om behandlingen av ärenden i diskriminerings- och jämställdhetsnämnden finns i lagen om diskriminerings- och jämställdhetsnämnden (1327/2014).

21 §

Diskriminerings- och jämställdhetsnämndens befogenheter med anledning av ett lagstridigt förfarande

Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden fastställer förlikning mellan parterna i ett ärende som gäller diskriminering enligt denna lag, om inte förlikningen strider mot lag, är uppenbart oskälig eller kränker en utomståendes rätt. En förlikning som har fastställts av nämnden får verkställas så som en lagkraftvunnen dom.

Denna lag träder i kraft den

20 .

2.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 2 § i lagen om jämställdhetsombudsmannen (1328/2014) en ny 5 punkt som följer:

Gällande lydelse

2 §

Jämställdhetsombudsmannens uppgifter

Jämställdhetsombudsmannen ska

Föreslagen lydelse

2 §

Jämställdhetsombudsmannens uppgifter

Jämställdhetsombudsmannen ska

5) vidta åtgärder för att åstadkomma förlikning i ett ärende som gäller diskriminering enligt jämställdhetslagen.

Denna lag träder i kraft den

20 .